

la locució *garres avall*, de bell prestigi literari: «pitjaven la rapa sota la premsa i donaven quatre cops de coll a la palanca fins a esprémer els darrers regalims de most *garres avall* del rústec enginy», Coromines (*Silèni*, vi, p. 92); «tenia la sensació feresta del qui es trobés que la sang dels tirans li corregués *garres avall*», id. (*Prometeu*, XIII, 2, p. 216); crec recordar d'una altra obra seva «va sentir pujar-li *garres amunt* un envit d'energia».

De to poc refinat, potser dita popular dels barris baixos, un ús una mica desplaçat per eufemisme: «els uns dormien acotxats --- al pas de la porta un home vell, tot despulat també, reganyava la *garra* desvergonyida, empatriarcat damunt la marfegota, ostentant la virilitat ferida d'impotència», id. (*Presons Imag.* I, O. C., 851abf.).

Entre les comarques on conserva més vivacitat hi ha el Ross.: «—Quan hom és malalt, això va tot sol, veues. / I bé n'est de malalt? —No! ferreny: això prou! / Miri: són dret com una barra: / tinc bon estomac, bona *garra*, / i amb un cop de puny estossaria un bou», Saisset (*Perpiny.*, 40, i un altre, *Catal. d. Ross.*, 65). Més encara, però, a Ribagorça, i certament no pas el castellanisme, car allà precisament amplien l'abast del mot fent-li designar la cama sencera: 'la cama tota' a Llaguardes (1957) i a Alins de Llitera (1965); a St. Esteve de Llitera (1956) diu que es pot estendre a cuixa+cama, però especialment és aquesta; a Merli (1957) 'la cama' és diu *la gāra* i 'la cuixa' *la pērna* (valor arcaic, cf. *pernil*).

Altament això no es detura pas en la frontera lingüística, car és notable que a tot l'Alt Aragó regeix el significat català i cèltic, i no pas el castellà: a Bielsa abraça cama i cuixa «des dels currons hasta tubillos» (1965); a la Sierra de Guara, com a moltes parts d'Aragó (fins al xurro d'Argelita, terra sogorbina), és 'cama' o «pantorrilla», d'on la dita proverbial «tripas llean *garras*»; «*garras*, pa qué te quiero: que te toquen en lo culo», diu un que fuig, a Echo, 1966.²

Molt vivaç a les Illes. Particularment en la locució ja esmentada, a Eiv.: «A sa mare, tanta de fantasia i tant de mirai li queien *garres avall*, i no li pessaven pe's coll en cap de ses maneres», JnCastelló (*Rond.*, 54). A Menorca, expliquen la locució *ésser una cabra per* «esser llest de *garra* i destre en aferrar-se a penyals i males petges» (*BDLC* IX, 348). No menys a Mallorca, i allà s'observa l'aplicació preferent a l'ovella i bèsties semblants (*BDLC* VII, 157); i a causa de la *g* precedent es pronuncia *gēr* amb *e* ultraoberta (*BDLC* IV, 212), «fan an els animals morts un trau a una guerra --- i se posen a bufar-hi ---» (Manacor, *BDLC* VII, 188). Fins a certes parts del P. Val. (on el cast. *garra* 'grapa' ha penetrat a fons),³ el mot català encara continua usat, potser més aviat en certes frases: «la gent menuda del poble --- seguia a ramats darrere d'elles, sense deixar-les ni pòc ni gens de la *garra*», MGadea (*T. del Xè* II, 30, i vegeu-ne més cites en el llibre de Gulsoy sobre Sanelo). *Fer de la garra pota* mall. 'fer els impossibles, fer jocs malabars': «--- un ateu --- dins el pròlec lo traductor fa de la *garra pota* per

enaltir la memòria d'En Lucreci ---» (*BDLC* XIII, 167).

El cat. *garra* té el mateix origen i significat que oc. ant. *garra*, fr. dial. *jarre* (Centre), que en el Nord a penes es va conservar més que en l'antic diminutiu *jarret* 'garró o sofraja' (sobretot del cavall i bèsties semblants). També amb alguns derivats en parlars del Nord d'Itàlia: és dubtós que el sard *garroni*, *carroni* ('taló, cuixa'), vagi amb això o amb el mot *corrons* 'anques' (< cat. *BDC* XVI, 70) i que allí i en el Sud d'Itàlia el mot sigui autòcton. Tampoc no és segur en quina forma hi ha relació amb el basc *garro* 'tentacle' (d'un pop o d'un calamar,⁴ veg. la nota 5). Degué existir en gallo-cèltic, però solament va passar a les llengües britòniques: ky. *garr* «poples», còrn. *gar*, pl. *garrow* 'cama', no l'irlandès o goidèlic, i fins en bretó les coses no són clares;⁵ veg. Thurneysen, *Keltoromanisches*, 62; M-L. XL, 210-2; *REW*, 3690; *FEW* IV, 71-5. Però les idees de M-L. i Wartburg sobre això quedaren antiquades des del meu article de *RPhCal.* I (1947), 91-7, en què vaig demostrar que el cast. *garra* no té res a veure amb el cèltic i romànic *GARRA*, sinó que fou antigament *garfa* i ve de l'àrab.

Garró [S. XIV, ultra la variant ms. en Eiximenis, supra]: «yo-t veig gros, desfigurat, e los *garrons* mal fets e grossos» (trad. «tuas in contrario *suras* aspicio grossas», Andreu el Capellà, *De Amore*, p. 30); «quant marit jau / --- / ab crits, desdenys, / del lit l'arrullen; / *garrons* li bullen / dels de cabró, / cor de moltó / li fan solsir, / lo vi jaquir / —Un ou en truyta / o qualche fruyta / —dien— menjau: / no febrejau / ni serà res», JRoig (*Spill*, 8152); «Per lo *garró* que lo rey véu de Caba / se mostr' amor, que tot quant vol acaba», Ausiàs (*BRAE* XI, 358); «lo que està enmig de les clavilles o lo *garró*: talus; diu-se marraqinca ---», OPou (*TbPu.*, 267). «No és el turmell sinó la part posterior del turmell, el tendó d'Aquilles», doctor Alsina Bofill (*Ann. Med. Acad. Ci. Med.* LXVII, 686).

A diferència de *garra*, continuà freqüent en l'ús literari de la Renaix.: «Da. Isabel assaboria ab pler tant de repòs, y contemplava somrihent a sos fills, que, fets uns terrissayres, les mitges al *garró* y les grans payoles al clatell, se colraven com préssecs i s'enfortien cada dia més», NOLLER (*Vilaniu*, 272); «es llença a sos peus i l'abraça des *garrons* de ses comes», Ruyra (*Parada*, p. 42). En l'acc. «lo fanc o porqueria que's queda en les *garres*; *cazcarras*» (Lab. 1839): «aquella ciutat opulenta, que podia ésser paradís de bellesa --- era llejta --- besada per la mar glauca i pútrida del seu port, farcida de misèries, de *garrons* i de títries, on centenars de milers d'èssers humans viuen en fastigosa privació, perquè uns quants s'empeltreixin amb tota mena de delícies», Coromines (*Joan Ap.* II, p. 49).

L'ús de *garró* és avui restringit en cat. central (a penes més que en *dur les mitges a garró* [Lab. --- al *garró*] o *garró* del porc a Tortosa (*BDC* III, 99); i en val., on reemplaça el *turmell* del cat. central (Renat, «El Camí», 14-IV-34); *Canyís* (ed. SGuarner, p. 158); Lab. 1839 ja ho notava com a dial.; EnrValor: «la part posterior del peu i coll de la cama» (c. 1950-5). En val. també diuen *portar els calcetins al garró*, però diran